

EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR

Ignasi Salvat S.I

EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR

Ignasi Salvat S.I.

© del text, l'autor
© de l'edició, IEI
1a edició, novembre de 2008

EDITA: Institut d'Estudis Ilerdencs
Fundació Pública de la Diputació de Lleida
Plaça de la Catedral s/n, 25002 Lleida
Tel.: 973/27 15 00; fax: 973/27 45 38
e-mail: fpiei@diputaciolleida.cat / <http://www.fpiei.es>

MAQUETACIÓ: Servei de Publicacions IEI
IMPRESSIÓ: Artgràfic
ENQUADERNACIÓ:
ISBN: 978-84-96908-17-8
Dipòsit legal:

EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR
PERQUÈ L'AMOR ÉS EL BÉ

Ignasi Salvat S.I.

Lliçó inaugural de
l'Institut de Recerca i Estudis Religiosos (IREL)
Curs 2007-2008

16

Diputació de Lleida

 INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

INTRODUCCIÓ

1. Presentació del Cicle de conferències 2007-2008

El curs passat es va dedicar aquest cicle de conferències al problema del mal i, ja des d'aquell moment organitzatiu, els responsables varen pensar a oferir un segon curs de conferències dedicades al que és el contrapunt del mal, que és el Bé.

No són fàcils cap dels dos temes, perquè, malgrat que el mal i el bé estan presents en la vida quotidiana de formes tan diverses, sigui en els petits fets i actituds de cada dia, sigui en les decisions i projectes més transcendents, que depassen la persona o el grup concret, tanmateix la reflexió sobre Bé i Mal, enfocada de manera global, ha d'agafar les diverses dimensions de fons de la realitat tan complexa com és i no pot quedar tancada en l'anàlisi dels petits fets de cada dia.

El curs d'enguany s'ha pensat amb una visió profunda i ampla, buscant el Bé que es presenta com a oferiment als qui el busquen i el realitzen, relacionat amb els grans valors de la vida humana i els àmbits més específics i globals que es fa present i n'és l'ànima.

Quan em van proposar tenir la lliçó inaugural del curs, d'un curs dedicat al Bé, vaig proposar que la primera paraula sobre el Bé fos la seva relació amb l'Amor, perquè intuïa que l'Amor és la causa eficient del Bé en el món, en el Món on viu la persona humana que troba en l'Amor la plenitud de la felicitat i de la seva realització.

Per això comencem el nostre cicle de conferències per la relació del Bé amb l'amor com el valor fonamental de tota vida humana, per seguir analitzant-lo en la seva relació amb la veritat, la vida i la salut; amb el repartiment just de les riqueses; amb la política i la felicitat; amb l'educació com a

eina d'emancipació i, finalment, amb la creació intel·lectual. Tot acabant amb una reflexió teològica sobre el Bé.

Penso que pot resultar un cicle de conferències molt important perquè vol sortir a l'encontre del pessimisme existencial que ve provocat per tants problemes de tots tipus —el terrorisme, per posar-ne un exemple ben clar. I que el mal es fa present perquè és vivent en el cor de les persones que el volen fer.

El nostre cicle, a través de la reflexió sobre els temes fonamentals que he esmentat i que s'aniran aprofundint en les successives conferències, podria tenir com a conseqüència ben desitjada per tots nosaltres, la de provocar moltes reaccions personals per construir i reconstruir el Bé, en tots els àmbits fonamentals de la vida que esmentarem.

Aquesta és la nostra esperança i desig: que el cicle ajudi a crear un optimisme existencial, que superi l'esmentat i ben visible pessimisme existencial. Tanmateix voldria que fos un optimisme no voluntarista ni idealista, sinó realista, fet i viscut amb voluntat i intel·ligència, animat per una forta esperança.

2. Un text marc de referència

És per això que voldria emmarcar la meua conferència en unes paraules de Pau de Tars als cristians de Roma que podrien ser considerades com un text programàtic perquè expressen molt bé com caldria viure una vida segons aquest contrapunt del Bé enfront del mal. Diu Pau:

“Beneïu als que us persegueixen, no maleïu; alegreu-vos amb els qui s'alegren; ploreu amb els qui ploren... no torneu a ningú mal per mal... si el teu enemic té fam, dóna-li de menjar; si té set, dóna-li

de beure... No et deixis vèncer pel mal, ans venç el mal amb el Bé”
(Ro 12,14,21)”.

Aquest text és un text provocatiu, radicalment provocatiu, que ens fa empalmar el curs de l’any passat amb el curs d’enguany. És un text constructiu, perquè presenta el Bé amb tota la seva força operativa i no solament enfront d’una contemplació estètica, que també és vàlida, sinó que és un text que ha de portar, si més no aquest seria el meu desig, a fer més i millor el Bé, especialment per a aquells que, sense culpa, pateixen i són els qui “s’ho estan passant més malament”.

3. Presentació de la conferència

Pel que fa a la meva conferència, la dividiré en dues parts: en la primera, després de presentar molt resumidament el que alguns grans pensadors de la Història ens han dit sobre el Bé —la idea del Bé—, assenyalaré quina és, segons el meu pensament, la causa eficient d’aquest Bé, qui o què és el que crea el Bé, dóna vida al Bé. És el que assenyala el títol de la conferència d’avui: el Bé es fa present a través de l’Amor. És l’Amor qui crea i fa el Bé.

La segona part, fent un pas endavant, estarà dedicada a analitzar més en profunditat la psicologia de l’amor, mirar el cor de les persones, buscar comprendre com l’Amor és qui fa el Bé. D’aquí podrem concloure com l’Amor és el Bé fonamental en la vida de la persona humana. Aquesta voldria ser la conseqüència més definitiva: l’Amor és el Bé. Tant de bo sabés ajudar a fer-ho palès i comprensible!

PRIMERA PART: EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR

Com acabo de dir, la primera part tractarà de veure el Bé, no tant com a objecte de contemplació, marcat per la seva bellesa i veritat, sinó en la seva relació amb l'Amor: en definitiva vull mostrar que la causa eficient del Bé és l'amor.

I: *I, què és el bé?: la perfecció de la persona*

1. El Bé segons Aristòtil i Plató

Anem a Aristòtil i Plató, els primers grans pensadors que es preocuparen del tema del Bé i de la idea del Bé. I comencem per Aristòtil com a més realista enfront del més idealista Plató. No és difícil parlar dels béns, de coses bones, del que ens agrada i ens fa bé, però pujar al concepte del Bé, com a tal, no és tan fàcil i aquests grans pensadors ho van intentar i ens van deixar camins oberts. I la primera constatació que podem fer és que no hi ha definició del Bé, perquè és un concepte primari, només podem fer-ne una descripció.

Aristòtil contesta a aquella pregunta, “què és el Bé?”, dient que “el Bé és allò que tots desitgen”, i tots el desitgen perquè realitza la plenitud del ser, la felicitat de la persona. (“t’ayazon ou panta efietai”, cf. *Ètica a Nicòman*, I,1,1094,3; “el Bé és allò que totes les coses desitgen”).

Així, doncs, Aristòtil passa la responsabilitat de definir el Bé a la persona que el desitja i posa uns fonaments per a la filosofia contemporània dels valors. Hi ha quelcom en la realitat que és bo per a mi, un Bé per a mi, perquè em realitza, em fa feliç en algun nivell de la meva persona i no sols a nivell individual, sinó també a nivell relacional de parella i social-polític. El Bé està fonamentat en l'ésser (ontologia) i s'identifica amb ell, donant-li però una qualitat: és bo per a la persona intel·ligent i aquesta persona el desitja.

El Bé, perquè perfecciona l'èsser, porta a la felicitat i suscita el desig de posseir-lo. Això no vol dir un desig superficial. El “desig del Bé” indica la raó profunda per la qual una persona es mou a alguna cosa o a alguna persona fora de si, o es mou a un canvi de situació diferent de l'actual per tal de “millorar”, d'estar “més bé”.

Per això, dirà Aristòtil, el Bé —quan un el desitja— és veritablement el primer principi, per causa del qual succeeix qualsevol cosa i és el principi motor i coordinador del qui actua (*Metafísica* II, 994 b,2).

Des d'un punt de vista relacional, el Bé provoca el moment (i representa el moment) en el qual la persona humana surt de si mateix, es “transcendeix”. És sota l'aspecte del Bé que la persona es fa moviment i comunicació de si mateixa.

Una visió complementària ens arriba de l'idealisme de Plató quan aquest ens presenta la idea del Bé com el més sublim coneixement, el que fa útils la justícia i les altres virtuts humanes. Aquí seguiré l'anàlisi que fa Josep Vives en la seva tesi doctoral sobre l'Ètica de Plató.

La idea del Bé, per a Plató, és el principi absolut de tot el que existeix i pot existir i està més enllà de l'essència de l'èsser i l'avantatge en dignitat i eficàcia: la noció suprema i fonamental per a la persona humana és la del Bé.

Segons Josep Vives, enfront de l'ontologia d'Aristòtil, un tractat sobre el Ser, Plató presenta una agatologia (*agatos*: bé, bo), un tractat sobre el Bé.

Existeix un Bé absolut i objectiu, raó última de ser de totes les coses i els béns particulars de cadascuna d'elles està en relació amb aquell Bé últim. La intel·ligibilitat més última i radical d'una cosa no s'explica per com es fabrica o per quins elements consta, si no està en la constitució essencial i final de les coses, en el seu Bé concret. I eixamplant la reflexió a la

bellesa, Plató dirà que la bellesa d'una cosa és produïda per la presència o comunió o per qualsevol relació amb el Bé en si.

En el seu llibre *La República*, Plató continua la investigació filosòfica sobre la idea del Bé, que havia abandonat en escriure el Fedó. I ho fa amb l'ànim de trobar en la idea del Bé la raó última i el fonament absolut del bé de la ciutat i del bé dels ciutadans.

El Bé és allò que tota persona persegueix i per causa del qual la persona fa tot el que fa. Aquí compara Plató la idea del Bé al sol perquè:

1. Fa visibles totes les coses.
2. És el destí del coneixement i de la intel·ligència perquè el Bé proporciona la veritat als objectes del coneixement.
3. És la causa de la generació i creixement de les coses visibles.

I, com es pot arribar a conèixer la idea del Bé? Doncs, passant de les coses sensibles al coneixement de les coses comunes (els universals!) i d'aquestes a la Idea Suprema que és l'última raó de tot. D'aquí dedueix que el governant que arribés a conèixer el Bé, coneixeria tot el que necessita —tot el Bé que necessita— la ciutat i els ciutadans.

Per a arribar a aquest coneixement, Plató explica l'al·legoria de la Caverna, on viuen els homes en l'obscuritat. Amb tot, si des de nens, les millors intel·ligències fossin sotmeses a extirpar tot el que les inclinen cap a baix, aleshores serien capaces de contemplar —cap a dalt— la veritat, la idea del Bé.

Tanmateix, seria un salt impracticable voler aplicar el que és perfecte —el Bé— a les coses que són imperfectes. Només queda treballar per tal d'anar arribant a l'ideal. És una ètica exemplarista que Vives formula di-

ent: “Sigueu perfectes com la idea del Bé és perfecte”, en un paral·lelisme a l’*Evangelí segons Mateu 5,48*.

Aquesta idea del Bé, que s’identifica amb la idea de l’ésser, coincideix també amb la idea de la veritat i de la bellesa. Són els atributs transcendents de l’ésser que ens arribaran amb la filosofia clàssica: *unum, verum, bonum i pulcrum*. Plató acabarà dient: “La bellesa és l’expressió del Bé i l’esplendor de la veritat” (Hípias major).

2. El Bé en la tradició medieval

Seguint els mestres grecs, i integrant-los en el seu profund pensament, Tomàs d’Aquino afegirà que “el Bé és difusiu de si mateix”, busca expandir-se i ser buscat. El Bé, perquè està en la persona, tendeix a sortir de si, a “l’èxtasi”, i provoca, en el qui el coneix, l’atracció perquè tota persona per la seva naturalesa humana —el “naturalitzar”— tendeix al Bé que el perfecciona i fa feliç.

Quan un pensador teòleg com Tomàs d’Aquino assumeix la filosofia grega clàssica, es troba amb la idea del Bé, principi absolut de tot, model inspirador de les realitats bones, segons Plató, i l’enriqueix amb la idea del Bé Suprem, el motor de tot moviment d’Aristòtil, no li costa res identificar aquestes idees amb les que ell, Tomàs, té sobre el Déu.

Perquè, per a Tomàs, el Déu que ell coneix és el qui revela el seu Amor en la història del poble d’Israel com el creador, donador de vida per la força expansiva del seu Amor, el Déu alliberador del poble esclavitzat, el Déu que estima perquè és amor i que fa present, “fa carn”, el seu amor en la vida i missatge de Jesús de Nazaret.

El Déu–Amor serà el valor fonamental i definitiu de la vida personal i comunitària, el seu principi i fonament, com dirà Ignasi de Loiola.

En la reflexió moral medieval trobem una divisió del món del Bé, segons la seva capacitat d'atracció sobre la persona humana perquè “el Bé és allò que totes les coses desitgen”. I aquesta diferenciació d'objectius especifica les diferents motivacions de cara a l'acció.

Es començava pel Bé sensible, el que es veu en primera instància i que ens atrau i ens produeix plaer. Seguia el Bé intel·lectual, el que presenta la veritat atractiva per a la persona racional. Finalment, es considerava, en síntesi, el Bé moral o ètic, el que fa que la persona sigui bona.

Una altra divisió completava aquesta distinció primera emmarcant el Bé segons les categories del Bé honest — el que atrau sols pel seu propi valor —, o el Bé útil — el que és mitjà adequat per algun fi — o el Bé delectable — el que omple el desig o sensibilitat de la persona.

Així podem parlar de béns espirituals, moral, polítics, nacionals, materials, artístics, de consum, ecològics, etc., segons l'àmbit que vulguem fer referència. I passem així de la noció del Bé general i global al Bé concret, palpable i quotidià.

3. El Bé en la modernitat

En la filosofia moderna Kant separa el Bé del ser i, per tant, el coneixement del Bé no té relació principal amb el ser, sinó que té un contingut independent i no tan idealista; un contingut que depèn del principi i ordre de la bona voluntat humana. Si aquesta bona voluntat és seguida s'ha obrat el Bé.

En la setena Lliçó inaugural d'aquests cicles de conferències, en què es parlava de “l'experiència ètica”, el Dr. Pere Luís Font presentava el següent text sobre l'imperatiu pràctic que afecta la persona humana: “l'imperatiu pràctic serà el següent: actua de tal manera que tractis la humanitat tant

en la teva persona com en la persona de qualsevol altre, sempre al mateix temps com un fi, mai simplement com un mitjà”. Aquest és el Bé ètic.

Pere Lluís subratlla ja des de l'inici de la seva lliçó, amb la seva profunditat habitual, com Emmanuel Kant dóna prioritat en la Crítica de la Raó pràctica, a la dimensió inviolable de la persona de l'altre i obre el camí a la consideració de la persona estimada com a un valor en si mateixa.

Per a la filosofia dels valors, si seguim Max Scheler i definim valor com “allò que la persona considera un bé per al dinamisme de la persona humana”, per a la filosofia dels valors, dic, s'ha de considerar que tot el que és un Bé és “un valor” i ho és en els diferents camps en què omple desigs i preocupacions de la persona, de la seva intel·ligència i, a través d'ella, de la seva afectivitat i emotivitat. És una mirada que vol atendre més al subjecte.

Una al·lusió a la societat del Ben-estar

Com a final per aquest primer punt, voldria posar l'atenció sobre la força universal de la idea de Bé quan transcendeix el món de les idees i s'aplica al món de la vida real. No és directament el tema d'avui, però penso que no es pot deixar de fer-ne una referència.

Avui dia parlem de la Societat del Ben-estar, una societat que desitja portar a més plenitud, i per tant, a més felicitat, la vida de les persones, com a individus i com comunitats, en els seus àmbits més fonamentals, entre els quals subratllaria els de la salut i l'ensenyament, els del treball i l'habitatge, els del lleure i l'ecologia.

Es busca una societat que pugui respondre a les aspiracions de tots; una societat “bona” que volem que arribi per a tothom. I, en el context del nostre tema d'avui, hem de demanar una societat que comporti el Bé comú, és a dir, el Bé social, el Bé per a tots, nascut de la justícia i de la

solidaritat, dues de les dimensions de l'amor que l'expliciten socialment. Sense elles, la societat del Ben-estar no serà una societat promotora del Bé comú sinó del Bé per a alguns, per als privilegiats.

En tot cas, si el Bé social hagués de tenir alguna prioritat, aquesta aniria en favor dels més pobres i desvalguts per tal de capacitar-los per poder arribar al "Bé comú".

II. *El Bé es fa present a través de l'Amor*

1. El Bé és la perfecció de la persona (i de tot ésser)

Nota prèvia: ja des d'ara voldria fer present que, malgrat que en parlar del Bé fent un ús prioritari de la seva relació amb la persona humana que és capaç de conèixer-lo i passar-s'ho bé, perquè com acabo de dir, la perfecciona, tanmateix no podem oblidar que el gran Bé material que tenim és la mateixa natura.

Per tant, cal estar amatents a aquesta realitat i aplicar-li les conseqüències que puguem treure de les nostres reflexions. La natura calla, però, de tant en tant, diu la seva paraula de protesta, quan no la tractem bé. Això, ens hauria de portar a estimar-la i, conseqüentment, a tenir-ne cura d'ella, tant a l'hora de defensar-la com de fer-la créixer, tot buscant el Bé ecològic, amb justícia i solidaritat cara als qui vindran en el futur.

Tornant al nostre tema, voldria recollir la definició del Bé que recull l'*Enciclopèdia Catalana* en les seves pàgines. L'enciclopèdia ens ofereix una òptima definició del Bé en subratllar la seva doble dimensió fonamental, la que mira l'individu com a tal, en tant el Bé el perfecciona, el fa millor, i la dimensió que el relaciona amb els altres. La definició diu que el Bé és "allò que constitueix la perfecció d'un ésser, sigui considerada com a tal, sigui com a fi d'un altre ésser que la desitja".

Si estem d'acord amb aquesta descripció i amb aquesta dimensió doble de l'ésser, amb la qual el Bé afegeix al concepte de l'Ésser una sortida de si mateix per atreure la persona cap a ell, cap al Bé, aleshores l'anàlisi de l'amor ens portarà a relacionar ambdues realitats: jo i els altres; d'una manera pregona.

Però, si era més fàcil “veure” el Bé que saber-lo definir, també en l'Amor passa igual, tanmateix en un altre àmbit, l'afectiu-emotiu, perquè és més fàcil sentir l'amor que saber-lo definir.

La dimensió afectiva expressa el que sent una persona que estima o la que és estimada quan són “tocats” i “afectats” per l'estimació concreta a estimar o ser estimat. El qui rep amor sent que quelcom es “mou” en el seu interior en el terreny del coneixement, de la sensibilitat i dels sentiments, aquestes realitats personals i intransferibles tan difícils de saber definir i explicar. És per això que a la pregunta: “¿què et passa?” o “¿què em passa?” es respon tan sovint —en un primer amor— amb un “no ho sé”!

2. El Bé és el motor de l'amor, el “motiu” d'estimar

El P. Josep de Finance, en el seu llibre *Assaig sobre l'obrar humà*, dóna un pas endavant i relaciona l'obrar de la persona, la seva acció, amb la motivació que l'empeny a actuar. La persona actua quan està motivada: “la persona humana, diu, abans d'obrar, es fa present a si mateixa l'obra que vol executar i l'acompanya amb la motivació que té per fer-la: és la seva intencionalitat”.

El motiu estimulant de la voluntat serà “el Bé percebut” en qualsevol de les tres actituds del qui busca el Bé perquè és útil o delectable i honest, segons la divisió de la qual he parlat abans. En qualsevol cas, el Bé és atractiu, perquè, amb la seva especificitat, perfecciona la persona que el rep i el viu.

El Bé és una de les idees simples que no tenen definició per si mateixes sinó pels seus efectes. I l'efecte immediat del Bé és el desig, segons l'axioma tradicional ja repetit que *bonum est id quod omnia appetunt*. El Bé atrau el desig, l'estima, l'admiració, la complaença, en definitiva, l'amor.

La motivació —el motiu—, per a De Finance, és sempre un fi i un valor (*omne agens agit propter finem*, “tot agent actua per un fi”) i l'objectivitat del motiu està sempre inicialment de la part de l'objecte, objecte que serà desitjat perquè produirà felicitat i plaer en algun sentit. L'objecte com a tal, suscitarà l'activitat de la persona que desitja el Bé, perquè ella no té aquella perfecció que li ofereix l'objecte —i que mou el seu desig—: això és “el valor” d'aquest objecte per a mi.

L'amor, en si mateix, serà l'adhesió a aquest Bé que m'atrau, una adhesió existencial que buscarà interioritzar-lo amb més profunditat que el sol coneixement racional. Tanmateix, l'amor a una altra persona no vol quedar en la pura interioritat, sinó que aspira ser conegut per l'altre, que l'altre el reconegui i frueixi amb l'amor que rep.

Estimar és voler que l'altre sigui ell i ho sigui plenament. L'amor projecta la coincidència de les subjectivitats, no per posseir l'altre, sinó per tal de realitzar-lo a ell i amb ell ser u. Sols quan la persona estimada ha introduït en si mateixa l'amor de l'amant, i l'ha introduït en la seva immanència espiritual, aleshores l'amor amb que ella és estimada realitzarà la intenció del qui estima que, com acabo de dir, no és altra que cercar que l'estimat sigui ell plenament.

La certesa de ser estimats no és menys necessària que el pa, diu De Finance, perquè tenim necessitat de finançar-nos en la nostra fragilitat d'éssers humans i aquest finançament neix de la seguretat que ens donen quan ens estimen, la seguretat que tenim valor, la superació de la desesperança. Per això, insisteixo sovint, que la primera experiència constructiva de la nostra vida

és la de sentir-nos estimats per la mare, és el que ens dóna les primeres seguretats després de veure la primera llum i afrontar-nos al món.

Cal, amb tot, distingir entre l'objecte en el cas de l'amor a si mateix i en el cas de l'amor a l'altre. En l'amor a mi mateix l'objecte sóc jo mateix en relació amb algun bé personal meu, que serà objecte de desig per a mi com serien, per exemple, la salut, el saber o la llibertat.

En canvi, en el cas de l'amor a l'altre, la persona estimada és l'objecte de l'amor i ocupa el primer pla. Aquest amor s'orienta intencionalment cap a la comunicació i el bé de la persona estimada, i aquesta orientació només és coherent i sincera si s'expressa en l'acció concreta pel bé de l'altre.

SEGONA PART: I, QUÈ ÉS L'AMOR?: ÉS EL BÉ DEFINITIU

1. Les dues dimensions de l'Amor: voluntat i sentiment

Històricament hi ha hagut, sens dubte, una simplificació en la descripció de les potències fonamentals de la persona humana, que s'havien fixat en tres: “memòria, enteniment i voluntat”.

Des d'una visió marcada per un intel·lectualisme excessiu, s'havia marginat el sentiment com a capacitat de segona importància fins que la psicologia profunda, tan desenvolupada en el segle passat, va descobrir-ne la importància cabdal i la va situar al mateix nivell que les altres potencialitats de la persona, com a capacitat de sentir, de vibrar, d'emocionar-se..., en definitiva, d'estimar!

Comencem, doncs, per assenyalar que la realitat que s'amaga en la paraula i la realitat de l'Amor és una realitat ben rica i complexa en la qual, com tots sabem, s'integren totes les dimensions fonamentals de la persona humana: la voluntat i el sentiment, ambdues, a més, integrades amb la llum i coneixements que provenen de la intel·ligència. La realitat d'estimar integra aquestes tres potències o capacitats fonamentals de la persona, a les quals s'ha d'afegir la sensibilitat com a capacitat de “sentiment” sensible que afecta els cinc sentits corporals i que inclou, en un marc ample, tot el món de la imaginació tan fecunda a l'hora de decidir com actuar.

Malgrat aquesta consideració tan ampla de les capacitats de la persona humana, ara prefereixo centrar-me en les dues que, en la cultura popular, són nomenades com “Amor”, és a dir, la voluntat i el sentiment. I ho faig, perquè, quan parlem de l'amor, fàcilment ens deixem portar per la dicotomia voluntat o sentiment, donant només a una d'aquestes capacitats de la persona tota la força explicativa del que és estimar, com obra que implementa l'Amor.

L'amor seria voluntat, voler, decidir, comprometre's, segons una visió clara, però parcial. O l'amor seria, en una altra visió, el sentiment, l'emotivitat, l'afectivitat que es desperta en nosaltres al contacte amb el Bé, amb una persona que ens estima i/o que es fa estimar. Una realitat, la del sentiment, com vibració interior sensible, que afecta el cor, o com emoció espiritual, que és ben difícil de definir, i, fins i tot, de conèixer, malgrat que es visqui al més pregon de la mateixa persona.

Davant d'aquest possible dilema, o voluntat o sentiment, voldria insistir en la integració o síntesis entre ambdues "potències". Faig servir la paraula integració perquè és ella la que expressa la unitat de la persona humana, una unitat, evidentment, que es va construint a mida que l'experiència de la vida ho provoca. Integrar vol dir provocar la interacció entre una voluntat que ha de voler els sentiments positius i constructius —el Bé dels sentiments— i uns sentiments que han d'acompanyar a la voluntat que vol el Bé, que vol construir i, en definitiva, estimar —el Bé de l'Amor.

No treballar per a la integració de la voluntat amb els sentiments, i dels sentiments amb la voluntat, integrats ambdós àmbits, a més, en la visió racional i sensible de les coses, portarà a la persona a un desequilibri interior que la fa infeliç o, dit d'una altra manera, a una doble personalitat, una que vol i una altra que sent, orientades de manera diferent.

Deixem enunciat aquí el treball de la integració personal i recordem que ha de ser iniciat en les etapes de l'educació infantil i juvenil pertinents. És un treball de reflexió, d'anàlisi, de correcció, de projecte, de compromís. S'hi juga tota la persona i, per això, s'ha de començar aviat aquesta integració de facultats per assolir, a poc a poc, la formació de la personalitat. Si no, s'arriba massa tard.

2. La reciprocitat en l'Amor

En una acció normal, descrivint-la en les seves nocions bàsiques, l'agent és qui dóna i el pacient qui rep. Tanmateix, en l'amor, i en tota acció realitzada en la intercomunicació de persones, pres formalment, l'agent —el subjecte— dóna i rep a la vegada, ja que ell mateix és acollit quan ell s'entrega a la persona a qui estima i aquesta persona assumeix l'amor amb què és estimada. Doncs bé, aquesta acollida és, per a l'agent, pel qui ha llençat la iniciativa d'estimar, un do de reconeixement i d'agraïment que li fa el receptor.

En realitat, en tot tipus de comunicació, quan una persona s'obre a un altre per donar-li quelcom, sigui interior sigui material, en el mateix obrir-se el qui dóna se situa en l'actitud de rebre. És un obrir la porta per sortir que, a la vegada, permet també que s'hi entri. Això és despertar la reciprocitat.

En aquest sentit, val a dir que la proposta ètica que parla de l'amor humà pur, com d'un ideal que cal arribar a assolir, manca de realisme pel que fa a la realitat psicològica de la persona humana. El que vol dir que, quan no es dóna la reciprocitat, hi haurà un cert patiment i una certa frustració. Quedarà, tanmateix, la satisfacció d'haver estimat com calia, actitud també de gran valor.

La realitat és que l'amor ofert, en ser acollit per la persona estimada, provoca en aquesta una resposta també d'amor, el qual, acollit pel qui havia pres la iniciativa del procés, crea una dinàmica de creixent reciprocitat en la relació que els portarà ambdós a un compromís interpersonal de més gran profunditat dia a dia. En el cas de la parella porta a un compromís global de vida.

Eric Fromm en fer la descripció de la relació d'amor que acabo d'esmentar diu amb gran profunditat, citant els escrits joves de Karl Marx: "Si el teu

amor no és capaç de produir amor en l'altre que tu estimes, vol dir que el teu amor és estèril", amb la qual cosa vol dir que a aquest amor li manca quelcom profund que ha d'aprendre; segons l'*Art d'estimar*; li manca la capacitat de suscitar amor de reciprocitat. Per a Fromm, l'art d'estimar vol ensenyar a superar l'estat de separació que ens trobem les persones perquè la nostra felicitat l'hem de trobar en la transcendència de la pròpia persona i del propi individualisme, quan sortim de nosaltres mateixos per tal d'arribar a l'encontre profund i unitiu, amb l'altra persona estimada.

És evident que aquesta reciprocitat no existeix automàticament en les relacions d'amor i amistat. Sigui perquè el qui estima no sap provocar amor perquè l'ofega amb una actitud d'absorbència cap a la persona estimada o sigui perquè aquesta persona està tancada i rep l'ofrena d'amor quan ella mateixa ja està compromesa amb una altra relació fonda o, senzillament, no n'està interessada en obrir un nou camp de relació d'amor.

La consideració de la reciprocitat com a qualitat intrínseca de l'estimar ens fa ser realistes en les nostres relacions i ens fa avançar en l'aprenentatge de l'art d'estimar.

3. L'Amor és un procés

Una segona dimensió de l'amor en la realitat de la vida de les persones la constitueix el fet que l'Amor és un procés, com he esmentat de diferents maneres. És una experiència constant en la vida personal la d'anar madurant, creixent, avançant, amb alts i baixos naturalment, en els diferents capacitats personals. També quan l'amor s'obre a un altre, en sortir d'un mateix i transcendir-se, per exemple, quan un comença a parlar des de la intimitat, en aquesta mateixa obertura, la persona que estima inicia un procés, és a dir, una història per a viure l'amor en la reciprocitat de la qual acabo de parlar.

Quan una persona pensa que ha fet l'experiència d'haver trobat l'amor, aquesta experiència provoca el seguiment de la relació perquè en ella el qui estima intueix el futur d'una felicitat plena i comença un camí, un procés per fer-la realitat. És un fet que, a vegades, ja en unes primeres trobades una persona intueix d'haver trobat l'amor definitiu de la pròpia vida.

Aquesta experiència comporta felicitat en el cas de la parella —i, permeteu-me l'extensió, també en el cas del celibat, viscut des de la plenitud de l'estimar— quan es presenta com el Bé millor pel qual val la pena donar-ho tot i comprometre's a fons. I si val la pena donar-ho tot, és lògic, dintre del context temporal de la vida humana, el desig de voler que l'experiència reeïxida en l'Amor, experiència de Bé i de felicitat, sigui conservada i posseïda, i mai perduda: d'aquí la consciència que per tal d'aconseguir-ho calgui anar-la fent créixer i portant-la a plenitud, en el dia a dia, sense voler trencar-la mai.

Això fa que la relació de la parella o dels amics sigui un procés de relació mútua i, quan dic procés, al·ludeixo al dia a dia en una comunicació que fa del diàleg l'instrument més important per al coneixement mutu, la mútua comprensió i la mútua compenetració.

Tot això farà de les dues persones, una nova realitat, una parella, en la qual cada un troba el Bé definitiu de la seva vida, a mida que el va realitzant dia a dia en un procés que, com tot a la vida de les persones, té els moments alts, els de l'entusiasme i la joia profunda, els moments mitjos que es viu la continuïtat i, potser, la rutina, i els moments baixos de manca de reciprocitat i de crisi d'un o altre, o dels dos.

En aquest sentit, procés vol dir dues dimensions: primera, procés vol dir motivació personal perquè un veu i troba en l'amor concret de la persona que estima el Bé existencial de la seva vida i, segon, en conseqüència, procés implica la dimensió de l'acció dia a dia, per tal d'anar aconseguint

progressivament — en la mesura en què la compenetració es fa més forta — la realització del Bé per a les dues persones implicades en la relació.

4. El procés de l'Amor es fa en el diàleg

Entrats en el procés de l'Amor, hem d'entrar a aprofundir en el que considero el camí més seriós per reeixir en aquest procés, l'instrument més profund per assolir l'art d'estimar i, en conseqüència, el Bé de l'Amor. És el camí del diàleg.

Abans de parlar del diàleg en el sentit estricte de “dia-logos, o sigui, la paraula que passa d'un a l'altre”, i paraula entesa com a paraula parlada, voldria apuntar que en el procés de l'amor en la parella o en l'amistat, el diàleg té unes significacions i connotacions més amples que les de les soles paraules parlades, perquè “el concepte diàleg” s'ha d'estendre a tota forma de comunicació, a tota manera de posar en “comú”, comunicar, el que cada un porta al seu interior, com a pensament, sentiment, desig o projecte.

Això vol dir, en concret, que, a través dels cinc sentits corporals tenim una ampla gamma de comunicació. La nostra comunicació interpersonal no es fa només per la veu, i especialment pel to de la veu, sinó també pel la manera de mirar l'un a l'altre o pel tacte que comunica els cossos o per la carícia corporal — i el petó — que donen una expressió adequada a la tendresa que viu el cor.

És evident que aquestes comunicacions corporals, sense la paraula oral sincera que expliqui el seu sentit, poden quedar manifestacions ambigües que poden passar del desig de fer feliç a l'altre al desig i fet de dominar-lo o posseir-lo.

Tres valors fonamentals subratillo en el diàleg com a camí en el procés de l'Amor. En primer lloc, el seu valor d'instrument de treball. Això significa que el diàleg és una eina que és imprescindible per a la sortida d'un mateix i anar a l'encontre de l'altre.

De fet, el valor instrumental del diàleg en el procés de la convivència humana s'aplica tant a la parella, com a la solució dels problemes socials i polítics, i és per això pel que veiem cada dia en els mitjans de comunicació com en tots els camps se'ns proposa sempre el diàleg com l'instrument de solució de conflictes. En això, hem de reconèixer que el diàleg és un Bé, és un bon instrument, per a la construcció dels ponts de la justícia i la pau que són expressions de Bé de l'Amor.

Si suposem el que acabo de dir, queda clar un altre valor del diàleg, el valor pedagògic. El diàleg és un camí de preparació del cor perquè comunica idees, criteris, sentiments i actituds, perquè posa interrogants i ensenya a obrir-se a l'altre progressivament cada cop més: ensenya a escoltar, a sintonitzar, a emfatitzar.

En aquesta pedagogia també té el seu lloc en emprar un mètode que ajudi als dialogants a tenir els seus espais de manifestació, d'escolta, de reflexió i de resposta, per tal de saber fer sortir el més personal de dintre de cada u.

Es tracta d'un mètode que, partint del mètode general del "veure-jutjar-actuar", busqui els camins d'anàlisi de la realitat més adient. Així, des dels fets reals i les causes psicològiques que els han motivat, es podrà proposar a cada un dels interlocutors que s'expressi a fons. Els interlocutors han de sentir que s'han pogut expressar a fons, han de saber-se escoltats i amb aquesta pedagogia han d'aprendre a escoltar l'altre, els altres.

Gregor Mc Luhan, al que he citat sovint parlant dels mitjans de comunicació social com un dels primers mestres en l'explicació del què és la

comunicació, aprofundint en la teoria de la comunicació humana arriba a concloure que el que és més important en la comunicació és la manera de fer-la, la forma. La seva sentència genial, “el medi és el missatge”, vol significar la transcendència del medi.

El cito perquè en el nostre cas, el medi és el diàleg que vol construir unitat de pensaments, d’objectius, comunitat de persones, el que és sempre, de maneres diferents i a diferents nivells o dimensions, el resultat d’una bona comunicació.

Si apliquem aquest pensament genial de Mc Luhan al diàleg veurem que, en el diàleg, el missatge no es troba sols en el contingut en les paraules parlades, sinó, a més, en les formes amb què es presenta, és a dir, en les actituds personals d’escolta i d’obertura a l’altre, però, a més, especialment en el to amb què un parla — amb suavitat, dolcesa o amb duresa i agressivitat— i les connotacions amb què es fa, especialment pel que fa a la comprensió del que l’altre diu i a la simpatia i empatia amb què un se situa davant l’altre.

Tanmateix, encara que “el medi”, i en el nostre cas el diàleg, sigui una dimensió fonamental del missatge, no comparteixo que es simplifiqui la comunicació reduint-la a l’àmbit de la “forma”, i que es digui que la forma és “el missatge” com a tal.

En tot cas, és el “medi”, el “to”, el que anima i matisa, des de dintre, el missatge que aporten els continguts de les paraules parlades i dels gests comunicats. Tornaríem a parlar aquí del valor de la integració — la interacció— de dues dimensions (paraules i to de la veu-signe del cor) per a l’enriquiment de la realitat del diàleg.

5. El Bé de l'Amor i les seves qualitats quan l'Amor es fa diàleg

No voldria que aquest apartat fos entès prioritàriament com una aportació de psicologia del diàleg, especialment del diàleg en la parella. Les diferents actituds que esmentaré —vistes com a qualitats positives de les persones— són la presència diversificada de l'Amor cap a l'altre considerat com un Bé, un Bé per a mi, i jo un Bé per a ell. Entra, per tant, aquest apartat com a exemplificació profunda i vital del tema de la meua conferència.

Hem d'assenyalar unes actituds bàsiques per a qualsevol inici de diàleg; podríem dir-ne unes actituds prèvies. I n'assenyalo unes que considero imprescindibles i que són signes indiscutibles de l'Amor: el respecte vers l'altre; la capacitat d'acolliment de l'altre i la capacitat d'obertura.

Hem de començar per mirar l'altre com a persona que té tots els seus drets i la seva dignitat, la seva història, que ha de portar endavant segons la seva pròpia responsabilitat. Però, cal un segon pas, més profund, que es fa acollint l'altre, és a dir, fent-lo entrar a dintre d'un mateix, tal com és i amb la seva història. És així com el receptor es prepara per tal d'obrir-se més, és a dir, per tal de voler comunicar la pròpia experiència, pensament i sentiments, en resposta al que li ha comunicat el qui l'estima.

A més, en l'acollida de l'altre, cal incloure l'actitud d'escoltar i, en escoltar, l'actitud de saber entendre i, més encara, de saber-lo comprendre, saber posar-se en el seu lloc, el lloc des d'on l'altre em parla, en definitiva, des de la seva història i la seva personalitat. No hi ha dubte que aquestes actituds demanen en els dialogants una actitud general que podríem dir-ne d'humilitat, de conversió, de realisme vers un mateix, com ésser limitat i que necessita rebre dels altres i, sobretot, que necessita ser estimat, sentir-se estimat i rebre aquest Bé que és el Bé més enriquidor. Aquestes actituds són un Bé per a l'altre, el meu interlocutor, una forma d'estimar-lo.

La comprensió porta, pas a pas, a descobrir la sintonia amb l'altre, en els punts en què existeix aquesta sintonia, que potser no són tots els que un voldria, sobretot a l'inici del diàleg. I de la sintonia es passa fàcilment a la simpatia, a la sintonia més interior, més de sentiment, de “pazos”.

Finalment, el procés hauria de concloure —tant de bo!— en l'empatia, de sentir-nos ficats els interlocutors en el mateix sentit i procés de vida i en el mateix sentit concret del tema del diàleg, tal com he esmentat.

En definitiva, tot aquest procés ha d'anar acompanyat per la capacitat dels interlocutors d'anar avançant cap a la finalitat del procés del diàleg, que és fomentar la capacitat de fer un projecte comú i de prendre un compromís comú quan calgui.

Si s'emmarca en les actituds que acabo de descriure, el diàleg no és, ni més ni menys, que una expressió d'Amor, i com a tal és un Bé per a cada una de les persones que hi prenen part i per a la construcció de la unitat d'aquestes persones, en la parella o en l'amistat. Aquest és el valor que correspon a l'actitud més pregona del diàleg, perquè el diàleg viscut en les actituds assenyalades —repeteixo— no és ni més ni menys que una forma d'estimar, un Bé per als interlocutors.

I com no sempre estem en aquestes òptimes disposicions i actituds, les hem de conrear i treballar. Serà un treball que no es farà si no es posa molt d'Amor i es posarà molt d'Amor si es desitja el Bé que en sortirà per als dialogants.

És evident que quan parlo de totes aquestes condicions del diàleg i el presento com un Bé i, podríem dir, com a portaveu de l'amor, no em refereixo a qualsevol tipus de xerrada o de discussió sobre qualsevol tema. M'estic referint a situacions constructives importants en la vida que, com he repetit, creen unitat de persones i comunitat de projecte i de vida, com és el cas

de la parella o de l'amistat, o en certs casos especials, poden ser-ho els diàlegs socials o polítics, encara que amb diferents condicions.

En resum, el diàleg és Amor, és a dir, dialogar és estimar, i per això dialogar és un bé i, com a tal, l'hem d'apreciar i valorar.

Si tornem a Tomàs d'Aquino, quan parla de la relació entre l'amor i les demés virtuts morals i ètiques, trobem una afirmació seva que vol ajudar-nos a entendre la relació entre l'Amor i la resta de les actituds relacionals de la persona. Seguint el seu pensament aristotèlic, Tomàs afirma que l'Amor és “la forma” de totes les virtuts, és a dir, la seva “ànima”, la font d'on brollen les diverses actituds que realitzen les relacions humanes interpersonals i socials.

L'Amor es realitza a través d'un ventall d'actituds que expressen de diferents maneres una única realitat de fons, que és l'estimar. He parlat del diàleg i de les actituds que el caracteritzen (respecte, acolliment, comprensió, sintonia, empatia), però podríem exemplificar-ho més també amb la misericòrdia, l'esperança, el coratge, l'esperit de superació i de lluita, la fortalesa, el perdó demanat i/o donat, els projectes comuns, el treball professional per la família, etc...

Quan diem que l'amor personal és l'ànima que dona l'última característica relacional profunda, l'últim sentit i direcció a totes les actituds, com si diguéssim “els dona la seva personalitat”, podem posar el paral·lelisme de la conducta humana, a on cada un de nosaltres qualifiquem i marquem les nostres accions segons la nostra pròpia personalitat, que en seria, en llenguatge aristotèlic, la seva forma profunda, el seu estil de fer, el seu color, la seva matisació. Com quan diem “això és típic d'aquest meu amic”.

Malgrat que no toqui aquí, no puc menys de fer una al·lusió a dues actituds fonamentals en la vida social —i, per tant, també en la vida política—, que depassen el marc estricte de les relacions interpersonals i tenen un

abast global. Són les actituds de la justícia i de la solidaritat, que senyalen objectius concrets exigibles.

També aquestes dues actituds —o virtuts, en llenguatge clàssic— han d'estar “animades” per l'Amor com a força interior, encara que el seu objecte, en ser tan ampla en referir-se a la vida de la comunitat social i política, i ésser dues actituds tan exigibles, també segons dret, el seu objecte depassa el marc de la nostra reflexió aquí, avui.

Tanmateix, una paraula sobre el tema. El “Donar a cada un el que li correspon” i “sentir-se tots responsables del Bé de tots”, com a definicions de la justícia i la solidaritat en l'ensenyament social de l'Església, ¿com podrien portar-se a la pràctica sense la base d'una opció fonamental per l'Amor com a Bé definitiu?

En conclusió, el diàleg, amb l'Amor que li dóna sentit i força, és un Bé i, com a tal, ha de ser desitjat i realitzat. En el diàleg la persona es realitza i és feliç perquè, en comunicar-se, ella estima i, en rebre resposta, se sent estimada, en l'esmentada reciprocitat de l'Amor.

Aquesta no és una afirmació de psicologia teòrica, si no expressa l'experiència quotidiana —i l'experiència dels segles— de cada un de nosaltres i a ella em remeto. Dialogar de veritat és Amor de veritat.

6. Valor teològic del diàleg, un Bé que és Amor i construeix l'Amor

Posades aquestes dimensions del diàleg interpersonal, vull passar a considerar el seu valor teològic perquè ens ha de donar la visió més pregona del que és el Bé suprem, no en la teoria sinó en la realitat de la definició de “Déu és Amor”. Però avui el vull veure com a diàleg perquè Déu és diàleg i s'ha fet diàleg.

a. La tradició i el missatge de l'Antic Testament

La nostra tradició cristiana troba les seves arrels en la història d'Israel; una història amb un doble protagonista, Déu —Jahvé— i el poble. I la història comença amb un fet excepcional: l'alliberament d'un poble esclau per a fer-ne d'ell un poble de germans, lliures i solidaris. El *Llibre de l'Èxode* és el primer llibre que plasma la història d'Israel.

Com explica el capítol tercer de l'Èxode, a Moisès li surt a l'encontre el Déu dels seus pares e inicia amb ell i, a través d'ell, amb el poble com a comunitat, com a assemblea —Qajal— un diàleg que no acabarà mai perquè, en definitiva, les paraules de Jahvé —i especialment les “deu paraules”— quedaran impreses no sols en la memòria sinó en els llibres d'Israel (Ex. 20, 1-17 i 34, 27-28).

És important aquest “sortir a l'encontre”, el qual Moisès qualifica de la seva trobada amb Jahve —el Déu que és i dona vida— perquè subratlla la iniciativa del Senyor, el que serà una de les característiques de l'Amor i del diàleg amorós de Déu amb el seu poble i, en definitiva, amb la humanitat sencera.

Sobre el fet de la pasqua de llibertat, la festa en honor del Senyor que passa per alliberar el poble esclavitzat que clama, Israel instaurarà la seva vida a la terra promesa, sota un missatge també alliberador, les ja esmentades deu paraules —el *Decàleg*—, amb les quals el Déu alliberador busca mantenir l'esperit de fraternitat i comunitat entres els alliberats, quan s'instal·lin a la nova terra, la terra de la nova esperança.

El Llibre del Deuteronomi recull la tendresa amb la qual el Déu alliberador actua, la tendresa de qui estima de debò i ho expressa així: “No perquè sigueu el més nombrós del pobles s'ha lligat el Senyor a vosaltres i us ha escollit, doncs sou el més petit de tots els pobles; sinó per l'amor que Ell

us té i per fidelitat al jurament (iniciativa d'amor) fet als vostres pares, us ha tret el Senyor de la casa de l'esclavatge" (Dt,7,7-8).

I, per això, Moisès conclourà el seu discurs de "memòria històrica" al poble, tot dient: "I ara, Israel, què et demana el Senyor sinó que l'estimis amb tot el teu cor i la teva ànima... i que guardis els manaments que Ell t'ha donat perquè siguis feliç, per al teu bé"? (Dt, 10,12-13). Paraules per alliberar i construir una comunitat, no per a oprimir-la!

Sabem que la història del poble no va ser una història de fidelitat al projecte de Déu. La paraula de Déu que va oferir l'aliança al poble va iniciar un diàleg d'Amor. Va tenir, en una primera resposta, un sí, fort i senzill, per fer aliança al Sinaí i a Siquem —en entrar ja a la terra noa—, però aquí va acabar la resposta, perquè ben aviat, en un i un altre cas, Sinaí o Siquem, la conducta del Poble es va separar del seu compromís a l'Aliança.

La infidelitat del poble al projecte de Déu es manifestarà en dos àmbits íntimament vinculats entre si davant de Déu mateix. En primer lloc, el poble abandona a Jahve, el que l'ha alliberat de l'esclavatge, per anar-se'n a altres déus —fets per mans humanes. Amòs, el profeta de la justícia, serà expulsat del temple perquè predica contra la idolatria que es realitza en el temple perquè el temple s'ha transformat en temple del rei, és el "temple de l'Estat".

Però és que Amòs, a més de predicar contra la idolatria, predica contra la falta de fidelitat envers el projecte de Déu per a la construcció d'un nou poble; i aquesta segona infidelitat la veu en la pèrdua de la solidaritat entre els israelites, perquè un cop ja establerts en la nova terra, la consolidació de les classes socials, que neixen a conseqüència de les guerres i de les riqueses acumulades injustament en la propietat de les terres, porta a la divisió entre rics i pobres que el profeta explica amb una frase lapidària: "venen al just per diner i al pobre per un parell de sandàlies" (Am 2,6).

Per tot això, la iniciativa de l'Amor del Senyor es tornarà a fer paraula a través dels profetes. Serà a partir de l'experiència que Jahvé és el “nostre bé”, el qui ens ha creat i alliberat, i el qui sempre ens acompanya, perquè ens estima, com els profetes llençaran en cara als seus germans i germanes la culpa d'haver-li respost indignament. Entre ells, després de l'esmentat Amòs, destacaré breument Osees i Isaïes com a testimonis que el Senyor estima el seu poble i testimonis de com l'estima. Dos grans proclamadors i poetes de l'amor entregat i fidel de Déu i de l'amor no correspost per part del poble.

Osees pren la seva pròpia experiència d'haver estat abandonat per la seva dona i d'haver-la recobrat, com una paràbola de l'amor de Jahve vers el seu poble, un amor profundament fidel malgrat les infidelitats d'Israel (cc.1-2;11;14).

Anys més tard, Isaïes presentarà l'amor de Déu, en contrast amb el desagraïment del poble, un amor que sorgeix del qui és el creador, pare i pastor d'Israel, p.e., en el cant del seu amor al poble: c.5; 54,8-10; en el príncep de la pau: 9; 32,17;43,4; en el consolador: 48,11,61. En definitiva, com una mare que no abandona mai els seus fills (49,15; 66,13). D'aquí sortirà la poesia d'Israel, els salms, que canta i invoca l'amor de Déu per tal que no abandoni el seu poble ni els seus fidels.

b. El missatge del Nou Testament

Quan arriba el moment madur, segons el projecte de Déu, per a la convocatòria d'una fraternitat universal, la seva iniciativa es fa present amb l'aparició de Jesús de Natzaret que obre un nou diàleg de Déu pare amb la humanitat. És per això que l'evangelista Joan anomenarà Jesús com “la paraula”. Inspirat per aquesta reflexió, el Papa Pau VI, en el seu primer document adreçat a l'Església universal, afirmarà, amb l'espirit propi del Concili Vaticà II: “l'Església és diàleg i es vol fer diàleg”.

Jesús, en presentar-nos la seva bona notícia que ens convoca a una vida nova de felicitat més plena, senyala el camí per a obtenir-la: en síntesi, la pràctica de l'actitud fonamental que omple la persona humana, l'Amor.

Dues maneres té Jesús de parlar-nos de com es viu l'Amor: la primera, amb el testimoni de la seva vida, una vida lliurada fins al final a tots i cada un, ensenyant i “fent el Bé” amb tota llibertat i alliberant del “mal”, curant tota malaltia (*Fets* 10,38). És la paraula dels fets!

Si la primera paraula de Jesús és la paraula dels fets, la segona és, com és lògic, la paraula parlada. Amb aquesta paraula Jesús explica, com acabo de dir, els fets que són signe del seu missatge, però amb ella també vol explicar tant el sentit profund de la vida com el camí que hi porta i que cal seguir per anar aconseguint la veritable felicitat.

L'*Evangelí de Joan* subratlla els signes que Jesús feia com a confirmació de les paraules que deia. I així, en afirmar que era la llum del món, Jesús dóna la vista a un cec de naixement, o en proclamar que Ell és la resurrecció i la vida, ressuscita al seu amic Llätzer, o quan canvia l'aigua en vi, vol ser signe d'una nova manera de viure el matrimoni en profunditat amb la seva presència.

El missatge de les paraules de Jesús, de la seva bona notícia, el resumeixen molts estudiosos en la síntesi que tant Mateu com Lluc en presenten, en la proclamació de les benaurances, la felicitat que acompanya a unes actituds constructives de la vida, personal i comunitària, una felicitat que és fruit, no tant de la bondat de les persones, com de l'acollida que el Senyor dóna als qui viuen segons aquest esperit.

Aprofundint aquest missatge, Jesús, en el comiat als seus deixebles que descriu l'*Evangelí de Joan*, presenta ell mateix la síntesi de la seva bona notícia, la notícia per assolir el Bé definitiu del cor.

En aquells moments definitius de la seva vida, tot encoratjant als seus deixebles a la vida nova, Jesús els vol recordar, en primer lloc, que el seu missatge els vol donar un goig ben complet, tal com Ell mateix viu la vida amb goig, en saber que aconsegueix la missió salvadora que el Pare li ha donat: “us he dit tot això per tal que la vostra felicitat sigui plena” (Jn 15,11).

Dit això, Jesús formula, en forma d'exhortació, la síntesi teoricopràctica del seu missatge: “Estimeu-vos els uns als altres com jo us he estimat” (Jn 15,12). I per si no els quedava clar que vol dir estimar com Ell ha estimat —és a dir, en la mesura que Ell ha estimat i perquè Ell ha estimat— Jesús afegirà: “No hi ha amor més gran que donar la vida per la persona a qui s'estima”.

Un deixeble que es va sentir estimat personalment per Jesús, quan presenta la seva reflexió als membres de la seva comunitat, ja molts anys després de la mort de Jesús, els escriu una definició de l'Amor, tot dient: “l'amor consisteix en això: no som nosaltres els qui hem estimat els primers, sinó, Ell, —el Senyor—, ha estat qui ens ha estimat primer i, en prova d'aquest amor, ens ha enviat, donat, el seu Fill” (1 Jn 4,10) per al nostre Bé, la nostra felicitat; en llenguatge neotestamentari: la nostra salvació.

En una síntesi collada fort podríem dir que les dues característiques de l'Amor que subratlla el Nou Testament són aquestes: en primer lloc, l'Amor pren la iniciativa i, en segon lloc, aquesta iniciativa consisteix a lliurar-se a l'altre per tal que sigui feliç i aconsegueixi el seu Bé, la seva felicitat, en ser estimat.

De fet, els primers cristians van sentir la crida, no sol de respondre a l'amor personal del Crist, sinó de bolcar-lo allà on Déu s'hi fa present sempre: en el germà i la germana, especialment en aquell més pobre i necessitat.

Tanmateix, la paraula més profunda de tot aquest missatge serà la que defineix Déu com Amor, un Amor del qual participa tota persona que estima: “tothom qui estima ha nascut de Déu i coneix Déu, perquè Déu és Amor” (1 Jn 4,8 i 16). La realitat d’un pare, creador, que dóna vida, queda explicada en la seva naturalesa: Ell és Amor. Això comportarà, per als creients en Ell, que, nosaltres, persones humanes “fetes a imatge i semblança d’Ell”, fetes d’intel·ligència, voluntat i sentiments, també puguem afirmar: “la persona humana és Amor”.

La psicologia profunda reconeix des de fa temps que aquesta és la realitat profunda de la persona humana: la seva capacitat de relació interpersonal, la seva capacitat d’estimar i ser estimada. Els psicòlegs diran que “la persona és relació”. I és per això, perquè estem fets per estimar i estem dotats per estimar i ser estimats, com a objectiu prioritari i fonamental de la nostra vida, i que l’Amor a l’altre i als altres és el nostre Bé, el que ens realitza com a persones i ens dóna la felicitat, que és la pau i la joia del cor. Sense oblidar, ho repeteixo una vegada més, que en la reciprocitat al nostre amor, trobarà aquest la satisfacció plena a l’ànima profunda de ser estimats.

I és per això que, en intentar ajudar a les persones en els moments de crisi de la personalitat, sempre es troba el problema d’unes relacions dolentes o problemàtiques amb els altres, començant durant la infància amb els pares.

Per aquesta sintonia profunda entre teologia i psicologia, a mi, m’agrada dir que la síntesi del missatge alliberador de Jesús no podia ser altra que la que va donar-nos Ell mateix en el seu comiat: “estimeu-vos... no ha hi amor més gran que el donar la vida”.

Realment estem davant d’un projecte que revoluciona una societat cansada i la posa en marxa cap a una nova solidaritat, en definitiva, cap al Bé per a tots. Un projecte, a més, que obra de bat a bat les portes del diàleg interreligiós i intercultural, el diàleg que ha de portar a construir

nous ponts ecumènics que ens apropin més als qui, encara que tinguin una cultura o una religió diferent, estimen de debò, de tot cor als seus germans i germanes del món.

El Nou Testament dóna encara una altra paraula d'esperança. La bona notícia de Jesús —el Bé que anuncia Jesús de Natzaret— no s'acaba en les seves paraules i en el testimoni coherent amb elles que fou la seva vida, sinó que la completa amb la promesa de donar-nos un advocat, un defensor, un animador, el seu esperit, que ens farà conèixer i practicar la veritat tota sencera.

Per això, aquell profund pensador que fou Pau de Tars, del que he citat un text marc, en començar aquesta conferència, assumint la pròpia experiència de qui se sap estimat personalment per Jesús (Ga 2,8), escriu: “La nostra esperança no quedarà frustrada perquè la força d'estimar Déu la fa penetrar en el nostre cor a través de la força de l'Esperit que li dóna” (Ro 5,5). Paraula d'esperança per reanimar i reconstruir un món marcat, tantes vegades i en tants llocs, per la insolidaritat i la violència destructora.

CONCLUSIÓ

L'Amor és el Bé de la persona, la seva felicitat

M'agradaria acabar aquestes consideracions amb una conclusió que es treu de les dues fonts fonamentals que he emprat per a les meves reflexions: d'una banda, la filosoficopsicològica i, d'altra banda, la teològica.

La conclusió de tot el que he dit és que podem definir la persona humana tot dient "la persona humana és amor". Per tant, l'Amor, l'estimar ha de ser el Bé de la persona, allò que la realitza i la fa feliç. I, en aquesta mateixa línia, tot seguint el que he dit en aquestes pàgines, el Bé definitiu de la persona, que és l'Amor, troba en el diàleg, com a Bé concret, el camí de la seva expressió i de la seva construcció.

En definir així la persona humana com Amor, trobem, com he dit abans, el suport del pensament de la psicologia, tant en l'àrea de la psicologia profunda com de la psicologia experimental, que reconeixen que el més pregon de la persona humana és la seva capacitat de comunicació i relació amb els altres, la seva capacitat d'Amor, d'estimar i ser estimat.

Aquesta relació, que troba en el diàleg i en les seves actituds fonamentals, el seu instrument per anar endavant i fer-se més i més profunda, es pot realitzar plenament en la reciprocitat de les persones —estimant i estimat— que és el dinamisme que consolida la relació, l'Amor, de debò.

El reeixir en la reciprocitat de l'Amor està també a la base de l'experiència del propi valor personal, i de la necessària autoestima que capacita per a sortir d'un mateix i anar cap a l'altre, tot sabent que tens coses a donar, a l'igual que tens molt a rebre.

Com ja he senyalat al llarg d'aquestes pàgines, en l'Amor i en la reciprocitat d'estimar i ser estimats es troba el nostre Bé, —la nostra felicitat.

Però no vull oblidar una nota de realisme en recordar que l'experiència del cada dia ens mostra que en la reciprocitat hi ha graus en la capacitat d'entrega, com hi ha moments de diferent intensitat i plenitud, com també de desencís i fracàs. Són les mostres de la limitació de la persona humana en ser coherent amb si mateixa.

D'altra banda, vull esmentar que aquesta reciprocitat no té una manera unívoca de realitzar-se, com seria la de la parella. També es pot realitzar —evidentment, per al qui és creient— en la relació amb un ideal de servei als altres i, per què no?, en la relació radical del celibat amb el qui és el Bé definitiu, l'Amor, Jesús de Natzaret.

No és gens estrany, doncs, que el Papa Benet XVI —pensador profund— vulgui dedicar el seu primer missatge a tota l'Església, al tema fonamental de la fe cristiana: “Deu és amor” i a les conseqüències pràctiques que se'n deriven d'aquesta afirmació ben aprofundida per a la praxi de la justícia, la solidaritat i l'amor fratern.

El missatge de Jesús de Natzaret, d'una banda, posa més palesa l'arrel del sentit, que ha de desenvolupar la persona per tal de poder arribar a gaudir del fruit de la felicitat, i, d'altra banda, amb la promesa del seu esperit, Jesús vol capacitar-nos per arribar a l'Amor en tot i per damunt de tot.

Ell sap que l'Amor és el Bé suprem i global, i que en aquest Bé està la nostra felicitat, la present històrica, i la definitiva i transcendent. I vol ajudar-nos a realitzar-lo en plenitud.

Moltes gràcies per la vostra atenció!

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

1. JOSEP VIVES I SOLÉ, S.I: *Génesis y evolución de la ética platónica*, Ed. Gredos 1971.
2. TOMÀS D'AQUINO: *Summa Theologica*, primera part, qüestió 5 sobre el Bé, pp.33-41. BAC, 1951, ed. latina. Cf. Índexs "Bonitas", vol. V, pp. 60* a 64*.
3. JOSEPH DE FINANCE, S.I: *Ensayo sobre el obrar humano*, Ed. Gredos, 1962.
4. PERE LLUÍS FONT: *Experiència estètica, experiència ètica, experiència religiosa*. Lliçó inaugural del curs 1998-1999 a l'Institut de Recerca i Estudis Religiosos de Lleida (IREL)
5. ERICH FROMM: *El arte de amar. Una investigación sobre la naturaleza del amor*. Ediciones Paidós, Barcelona, 1982
6. IGNASI SALVAT I FERRER S.I.: En el llibre, *De "Proyecto de hermanos" a Agraïment de germans*, el capítol: "La cultura del diàleg un repte per al món d'avui". *Cristianisme i Justícia*, 2002, pp.129-130
7. IGNASI SALVAT I FERRER S.I.: *Sexualitat i amor cristià*, Ed. Claret, 3^a ed., 2004.

Índex

INTRODUCCIÓ

1. Presentació del cicle de conferències 2007-2008 7
2. Un text marc de referència 8
3. Presentació de la conferència 9

PRIMERA PART: EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR

I. I, QUÈ ÉS EL BÉ?: LA PERFECCIÓ DE LA PERSONA

1. El Bé segons Aristòtil i Plató 10
2. El Bé en la tradició medieval 13
3. El Bé en la modernitat 14

II. EL BÉ ES FA PRESENT A TRAVÉS DE L'AMOR

1. El Bé és la perfecció de la persona (i de tot ésser) 16
2. El Bé és el motor de l'amor, el "motiu" de l'estimar 17

SEGONA PART: I, QUÈ ÉS L'AMOR?: ÉS EL BÉ DEFINITIU

1. Les dues dimensions de l'Amor: voluntat i sentiment 20
2. La reciprocitat en l'Amor 22
3. L'Amor és un procés 23
4. El procés de l'Amor es fa en el diàleg 25
5. El Bé de l'Amor i les seves qualitats quan l'Amor es fa diàleg 28
6. Valor teològic del diàleg, un Bé que és Amor i constitueix l'Amor 31

CONCLUSIÓ 39

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA 39

COL·LECCIÓ «LLIÇÓ INAUGURAL»

Títols publicats:

1. *Accés a Déu i societat d'avui*. Josep M. Rovira i Belloso
2. *Món intern i transcendència*. Jordi Font i Rodon
3. *Pensament cristià i ètica*. Gaspar Mora i Bartrés
4. *Cultura cristiana i compromís polític*.
Fernando Álvarez de Miranda
5. *La missió de l'Església en el món*. Salvador Pié
6. *L'Església i la ciència: de Galileu als nostres dies*.
Joan Busquets Dalmau
7. *Experiència estètica, experiència ètica i experiència religiosa*. Pere Lluís Font
8. *Els grans reptes del segle XXI*. Joan Esquerda Bifet
9. *El progrés: de la ciència a la teologia*. David Jou
10. *Evangelis i sentit de la vida*. Josep Oriol Tuñí
11. *La Bíblia i les ciències humanes*. Armand Puig i Tàrrrech
12. *Per què crec?* Jordi Porta i Ribalta
13. *Opinió pública i veritat*. Lluís Foix
14. *Cap on anem? Vers una nova consciència laïcal*.
Francesc Torralba Roselló
15. *El Misteri de Déu*. Josep M. Rovira i Belloso

 **INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS**
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida